

**Contra doctrinalem quorundam magistrorum nostrorum
damnationem Lovaniensis & Coloniensis studii Johannis
Doelschii ... e sacris literis petita defensio, pro christianissimo
praeceptore suo Martino Luthero.**

<https://hdl.handle.net/1874/353227>

100 299
II

IOHANNES DOELSCHJUS
Welschirchenſis / ſyncerae Theologiae ſtu-
dioſus / Candido lectori Salutem.

Omnia / candido lector: p̄ter verbum deſ
quod ſolum aeternũ eſt / vanitati eſſe ſub
iecta / e ſacris literis didicim⁹. Quod cũ
in omnium rerum ſtatu ac cõdicionẽ ve-
rum ſit / maxime tamen in re theologica
experientia rerum omnium magiſtra / lu-
ce clarius oſtenditur. Quid enim maiori / olim habitum
eſt in precio / apud diuinarum rerum ſtudioſos / q̄ mille
S. Tho. ratiocinationes / diſtinctionesq; / Neotericor̄
vana cõnotata / ſteriles ampliaciones / reſtictiones / ap-
pellaciones / et neſcio / quot alta illius ſophiſticae artis
figmenta / quae omnia libens p̄tereo. Scoti item ob-
ſcura enigmata / tot formabilibus formalitatibus ſom-
niata / quid attinet referre. Quando totum fere theolo-
gicum campum / nõ minus / caecis tenebrarum latebris
obſcurarunt. quam quondam Anaxagoras ille / mundũ
(incertum / quo obſcuro chao) informem et tenebroſum
reddidit. Voleo certe / me annis plus quã .xij. his obſcu-
ritatibus / ac tenebrarum officinis / ſophiſticis dico calli-
ditatibus / ſteriliter inſudaſſe: ſaepeq; / non ſine verborũ
faſtu ac ſtumacho / cõtra veritatẽ Chriſti / meras nugas
crepuiſſe. At itẽ gaudeo / me frequẽter in theologico cer-
tamine ſuccubuiſſe. Quo factũ eſt. vt tãdẽ veritas mihi
vtciq; beneficio et gracia dei / illuſcere coeperit. O fe-
lix noſtræ tempeſtatis conditio et vere aurea ſaecula /
quibus dudum neglecta veritas / denno mortalibus ori-
tur. Et ita oritur / vt nunc / deo gratia / aduleſcẽtes apud
Quittenbergẽſes liceat intueri / qui / quanq̄ nondum ex
e phoebis exceſſerunt. ita tamen de ſacrarum literarum
ſententijs diſputant / vt et. am grandibus natu / et ſenio

confectis. de eis rectius statuāt. In primis illis. quibus
rescholastica / totius aetatis suae tēpus / perdidisse con-
stat. ita / vt non iniuria in illos quadret. **D**oenituit
multos / vanae / sterilisq; cathedrae. **H**inc factū est / vt
plures (nescio quo spiritu ducti) cum vbiq; triumphan-
tē veritatem ferre nequirent / ad conuicia iniuriaeq; se-
se cōuerterint: id quod exemplo clarius faciā. **P**erper ad
nos / vt et ante multi / libell⁹ quidā nugis plen⁹ allat⁹ ē /
in quo **M**agistri nostri extimii Louaniesi / et Coloniesi
quidam / doctrinaliter / (vt magistraliter ipsi dicunt)
damnant propositiones Reuerendi **D.** Martini Lutho-
ri / veri / si quisquam est / et moribus et doctrina theolo-
gi. **Q**uod / quo vultu / qua confidentia fecerint / ipsi vt-
derint. **N**ihil sane constat / sub titulo tam doctorum ho-
minum / q̄ se haberi volunt / vnq; prodiisse / tam / ridiculū
tam elumbe / q̄ doctrinaliter hoc damnādi genus. **Q**ui p-
pe / quis vel ex infimo hominum genere tam est stupid⁹ /
vt ista legens. vel non effulissime rideat / vel optimo iu-
re stomachetur / cum videat / istos theologiae / si dijs pla-
cet / criticos / sine vllō sacrae scripturae testimonio / ali-
os / qui scripturam pro se facientem habent sanctissimā
haereseos crimine damnare. **Q**uod si turpe est / **J**uris-
consultum indicta causa / sine vllis / testibus de causa pro-
nunciare / turpissimum certe est / theologum / in diuinis
litteris / nisi probata scriptura teste / quicquam definire.
Memineritis hic / (quando seria non sunt / vobis curae)
Marliae Satyri / qui sua opinione / tam peritus fuit ca-
nendi tibijs / vt etiam cum Apolline sit ausus certare / a
quo superat⁹ / detracta pelle / temeritatis poenas dedit
Quid? **M**agistri nostri / nec tacēdi / nec canēdi periti / nū-
timetis idem vobis posse accidere / ab aeterno illo Apol-
line Christo **D.** **M**ax. qui non cum poetico illo Apolli-
line: quem supersticiosa gentilitas celebrat: sed cum det
verbo / scripturis sanctis / sine scriptura cōfligitis. **A**lter

btina / bos vetusta pelle exueret / et cum Apostolo / nouo
 homine / posito fastu / deiuo superuestiret: vt tadē vobis
 syncera veritas aperta fieret. Nā / quandiu hac erroris
 caligine langueritis / veritas a vobis aberit longissime
 Difficulter eī error / qui consuetae residenciae suae pal
 latium in visceribus vestris collocavit / eradicabitur Is
 autem veritatis est status atq; conditio / vt etiā multis
 impugnantibus non modo non pereat / sed potius susci
 tetur / atq; viresumat. Sit vobis documēto Sauli ad
 huc minas spirantis / saeva plectio / quae quanto erat
 in Christi gregem vehementior / tanto / impugnatae ve
 ritatis maior erat probatio. Sic Christi ecclesia / cū ad
 huc erat nouella plantatio / et validissimis tentationum
 procellis agitata / tamē isdem obrui non potuit: sed sem
 per vehementissime aucta fuit. Hinc / cum vnus / ac itē
 alter / pro Christiana veritate occubuit / mox quasi ex e
 quo Troiano / trecenti alij prosilierūt. Itaq; nolite fra
 tres / nolite euangelicam veritatem / diutius persequi /
 nolite cum Saulo contra stimulum calcitrare / ponite
 tram / et potius Euāgelii partes / quam vestra humana
 commenta fouete. Scrutamini scripturas / et pcul du
 bio M. Lutheri / immo Christi doctrinam non amplius
 calumniabimini: modo cū iudicio / eius scripta / cū sanc
 tioribus literis contuleritis. Moueat vos scriptu
 rae auctoritas / quae dicit omnem veritatem inuocate /
 non quidem philosophicam / Thomisticam / Scoticam /
 aut eius farinae aliam / ex lyua inanis philosophiae oz
 tam / sed eam / que est omnium fortissima / quae vacilla
 re nescit. quam aeternus dei filius seipsum esse / pleno os
 te testatus est / dicens / Ego sum via. veritas. et vita:
 extra quā nulla est / sine qua omnis ē inanis et vana / om
 niq; erroris coeno refertissima philosophia. Quod cum
 Lutherus noster / nō semel ac transeunter / sed iterū atq;
 iterū mēte voluisset / omnē ingenij vim oēm industriā.

omne studium/ Christo domino nostro dicauit/ neglec-
tis philosophatum idolothytis. Ut non iniuria illud ei
conuenire possit/ Cui omnes ederent ex cibis gentiliu/
ille custodiuit animam suam et no est contaminatus in
escis eoru: pergebat per omnes/ qui in captiuitate erat
et/ monita salutis dabat eis: no tantum uina salutis mo-
nimenta/ in publicis suis concionibus/ quibus plurimu
ualet/ prestando/ uerum etiam/ sacrae scripturae nodos
tam absentibus quam presentibus/ non sine fructu sol-
uendo. Quare/ decem argenti talera/ ab aeterno rege si-
bi commissa/ ad Gabelis egestatem leuandam/ domini
mense fideliter intulit/ uel insaniete Senacherib impio
rege. Berge itaq; mi Luthere/ et quod facis/ fac diuissimi
me/ dominicumq; gregem consolare unicuiq; pro gra-
tia dei tibi collata/ de facultatibus et donis tibi datis di-
uide/ quantum cuiq; sufficit. Accingere gladio super foe-
mur tuu potentissime/ et impotetis Coloniae importu-
nos latratus/ et obtusa Louaniensium spicula/ atq; adeo
omnes inimicos tuos/ praespiritu domini uostri Ihesu
Christi/ contemne/ Non dubito/ quin/ praesente tibi gra-
tia dei/ omnes syncerae ueritatis olores/ hoc prophético
uero ferrere possis. Ecce ego projiciam uobis brachiu
et dispergam super uultum uestrum steruus solennitati
uestrarum/ et assumment hos secum/ et scietis/ quia mihi
ad uos mandatum illud/ ut esset pactum meum cum
Leui/ dicit dominus exercituum. Pactum meum fuit
cum eo/ uita et pacis/ et dedi ei timorem et timuit/ et a
facie nominis mei pauebat/ lex ueritatis fuit in ore ei/
et iniquitas no est inuenta in labijs eius. Quid enim ue-
rius/ quam Lutheri institutio/ cuius totu dogma/ nihil
aliud q; Christum/ eius gloriã/ beneficia/ gratia/ mise-
ricordiam/ hominis miseriam/ spirat. Quod si quid in
eius scriptis aliud offendistis/ scripturis canonicis erra-
ta conuincite/ ac tandem dante. Quod si feceritis/ Mar-

5
tinum nostrum libenter scio veritati et vobis cessurum.
Nec dubito quin is apud quem nihil vnq̄ veritate po-
ti⁹ fuit/sit audissime sancte veritati/aeternae veritatis
amore/collū submissurus. Pos interim sequētia eiusdē
prophetae v̄ba attēdamus. In pace(inquit) & equitate
ambulauit mecum/et multos auertit ab iniquitate. La-
bia enim sacerdotis custodiunt scientiam/et legem ex-
quirent ex ore eius/ quia angelus domini exercituum
est. Quae/quam apte Martino nostro tribuantur/non
nisi truncus ignorat. Nulli enim vnq̄ homini/sophisti-
ca contentio/inanisq̄ philosophia: plus displicuit: quā
veritatis et pietatis in primis studio Luthero. At cō-
tra: quid/praeter reuinam philosophiā: atq; verbosam
garrulitatem: quib⁹ aulas vestras oppletis: aliud istic
resonat. Sane/quot Martin⁹ noster: a sophisticis istis
nugis: et anilib⁹ altercationibus: quibus vulgo omnes
schole strepuerūt/retraxerit: et studio veritatis et pieta-
tis restituerit: cum testis est ingens scholasticorum nu-
merus: magna sacerdotum turba: qui omnes hunc secu-
ti: ex longinquissimis totius orbis regionibus: in hanc
Academiā nostram gregatim confluxerunt: tum can-
didissimus. doctissimus: ac optimus quisq; vel praesens
ore: vel absens literis profitetur. Quin hoc ego: meo pe-
riculo ausim dicere: paucissimos esse in toto terrarum
erbe: qui cū Luthero possint conferri. siue sanā doctrinā
spectes: siue pietatem. Cuius est argumentum: quod su-
pra quadringētas oues de dominico grege quotidie ver-
bo vitae: psalterium profitendo pascit. Adde: quod fe-
stis diebus: quibus nō raro bis: cū minimū: semel cōcio-
natur: tāta frequētia: tanta gratia docet. vt cōcionē am-
plissimae aedes vix capiāt. et auditores nihil aliud quā
temporis angustiam conquerantur. exoptantes subin-
de/horam in diem commutari. Hic auditores abeuntes.
quenque pro se: charissimum sibi/cum gemitu require-

re alium apud alium communem rei publicae Christianae vicem quirari: hunc suae gentis. suae patriae suppositionem/cum dolore referre: illum ex animo. non Thomisticae. non Scoticae. non Aristotelicae philosophiae. sed Christianae concionatorem suis optare: quosdam de lectis aut auditis sacrae scripturae locis amanter conferre. neminem Lutherum nostrum/non amare/colet e suspicere. Atque hic/vt meum quoque iudicium interponam/hoc mihi persuadeo/paucissimos in omnibus Christianis inueniri/qui verbum dei. beneficia eius. tam pure. tam foeliciter doceant. Adeo/vt non semel ipse viderim/quosdam/qui sermones eius. in sacris aedibus excipiunt. et in libellos referunt/plus lachrymarum quam atramenti consumpsisse. Ita fit. vt iam tandem diuitis dei ac domini nostri Iesu Christi. thesauri sapientiae et scientiae/tot saeculis abstrusi. in apertam lucem prodeant/vel insanientibus Louanensium Colonensiumque doctrinalibus damnatoribus. Caeterum/candide lector. nolo existimes. omnes Louanenses et Colonenses. tam insanae et ridiculae damnationis fuisse auctores. sed eos tantum. quibus: cum sacras literas: aut nunquam. aut sine iudicio se gerint. studium est. optime de literis. de Christiana religione meritis. coniuratione in hoc facta: supplantare: sternere: ac extinguere. aut saltem apud rudem et ineruditam multitudinem traducere. Quod vnum. eos agere. ne intelligatur. versuti homines: autoritate: vel magni alicuius domini. vel Ro. Curiae. vel sanctorum patrum. vel (quod lachrymis dignum est) sanctissimum nomen domini nostri Iesu Christi. suis naenijs: per delirij opinionibus: et insomnijs preterunt. Erasmo illi literarie rei principi. nonne omnium consensu. totum nomen Christianum (vt modestissime dicam) plurimum debet: non tamen pestiferis istorum sycophantarum latratus potest effugere. Unde Martinus Dorpius (vt alios in presen-

tia omittā) apud Louanienses theologistas male aut se
 nonne in caussa est. quod/cum ipse recta studia amet et
 promoueat. cum istis non vult in recti studij instaurato
 res iurare. et cum insanientibus insanire. Est nunc.
 quisquis volet et liniretur Martinum Lutherū. homi
 nem singulari ingenio. ad aperiendam et interpretandā
 scripturam peditum/ et ad hoc a deo formatū/ a theolo
 gisticis simulachris/ immo laruis/ carpi et dānari. Cū
 vero/ que lucis et tenebrarū/ Christi et Bellal cōtētio:
 Jam nūc/ candide lector/ tecū aestima. vt possit Luthero
 cum istis et similibus conuenire. Lutherus bibliacis
 libris inuititur/ et doctrinae Christi/ ad/ quā omnīū ho
 minum sententias/ vtpar est/ erigit/ cui si cōsentiunt/ p
 bat/ si non/ reijcit. Isti contra/ ad ea/ que in libris quorū
 cūq; hominū legunt/ etiam eoz/ qui syncere theologie
 vel nihil/ vel admodum parū habēt (si quando ad cano
 nicos libros vtriusq; testamenti diuertunt) Prophetarū
 Pauli/ et Christi purā/ viuam/ et aeternam doctrinam
 torquent/ et cum humanis ac mortuis opinionib⁹ cōfū
 dunt et extinguunt. Atq; ita boni viri/ tanto zelo in Chri
 stianā fidem rapiuntur/ vt ignorē/ quoz hominum sub
 sidio in speciē solum recto/ consili/ contra sanctorum pro
 phetarum/ euangelistarū/ apostolorū/ quin etiam Christi
 doctrinā audeant punciare. Hoc qui non credit que a
 Luthero nostro/ et illis allata sunt/ excutiat/ et cū sancta
 scriptura conferat/ non cū opinionibus Thomae. Scoti
 Syluestri/ et eius generis sumulariorum/ nec cū solis
 nominibus sanctorū patrum/ qui et ipsi/ vt a lectoribus
 suis petierūt/ cū iudicio legendi sunt/ et dicet. Theologi
 staz illorū scoriā/ ad Lutheri aurū/ sordere. Sed redeo
 ad Magistros nostros. Quid per deū immortalē. quidā
 Magistri nostri aliud faciunt. quā quod de corde suo. nō
 de ore domini loquuntur. atq; de ijs definiunt. que nec
 improbare/ nec falsa esse/ scripturis sanctis possunt con

Et
 to bal' eue v. ml. Luna r. balgal/ form
 1711
 228
 1711

vincere. Quod si potuissent. sine dubio sanctarum scriptura-
rum autoritatibus sua munissent. Usque adeo ne stoli-
dū Magistri nostri. quēquā esse creditis. qui tā nudis v-
bis. tā vanis somnijs vestris. nullo sanæ scripturae te-
stimonio vestitis. vel tantillū moueatur. Qui vobis ris-
dibus inermibus fidat. cum ex altera parte videat. tam
munita presidia. Quod ne quisquā faceret. propheta ca-
uit dicens. Nolite audire vba. pphetarum. qui prophetant
vobis. et decipiunt vos. Visionē em̄ cordis sui loquun-
tur non de ore domini. Quid idē propheta alibi. nonne
de vobis cecinit. Ecce ego ad prophetas somniantes
mendacium ait dominus. qui narrauerunt ea. et seduxe-
runt populum meum in mendacio suo et miraculis. cum
ego non misissem eos. nec mandassem eis. qui nihil pro-
fuerunt populo huic. ait dominus. Quantum autem di-
uisionū sectae Thomisticae. Scoticae. & Occanice. popu-
lo dei obfuerint. gemitus ecclesiae hodie indicat. Aiqui
non est mei instituti. nūc corruptum ecclesiae statum de-
plorare. hoc satis est. a Magistris istis mihi dari. saluta-
rius esse. sitientem animam ex puro ipso sacrarum lite-
rarum fonte. quod est verbo dei. q̄ conturbatis opinio-
num riuulis. quod est humano commento. reficere. Jam
prius. quā propositiones Lutheri. a Magistris. nostris
doctrinaliter damnatas. ab haeretico scriuine afferā. &
Christianos ostendam. quedā mihi de meritis sancterū
dicenda sunt et patrocinio. sed paucis. quod haeretes nō
semel. nec in vno loco. ab ipso explicata sit. Nec sic tamē
Magistris nostris satisfecit. Lutherus in eo libro. quē
de decem praeceptis vulgari passus est. et in libello. quo
de eadem re. in communī Germaniae lingua agit. Sac-
tos duobus modis coli scripsit. Vno. vt bona fortunae. &
corporis largiantur. & rem familiarē augeant. quē ritū
ea tenus imprecatur. quatenus parū est Christianus. Pā-
ita sanctos venerantes. quaerunt. Non quae dei. sunt. sed

9
quae sua/et ideo sanctos ppe in Idola sibi transformat
contra dominicam orationē/qua dicimus. fiat volun-
tas tua. Altero/vt deus ipse in sanctis suis laudetur/coe-
de/ore/et/opere.non ppter remunerationē bonoꝝ cadu-
corū/sed ppter inmensam suā bonitatē/qua sanctis suis
gratiā contulit/vt digni haberentur/pro nomine Ihesu
contumeliā pati. Quomodo/primū deus in sanctis suis
laudatur & sanctificatur/deinde sancti in se. Quia scrip-
tum est. Qui gloriatur/in domino gloriatur. Et iterum
Laudamini in nomine sancto eius/laudate eū secundū
multitudinē magnitudinis eius. Cuius eius:certe do-
mini. Sed hac de re et ipse alibi/et in dictis locis videā-
tur. Quare falso imponitis Luthero/quod merita sanc-
toꝝ negauerit/dicentes. Ex eo quod sancti in omni bono
opere/minus faciunt q̄ debent: quodq; nullus sanctorū
vixit in hac vita sine peccato/concludit/merita sanctorū
nulla super uia esse sibi/quae nobis otiosis succurrant.
Intendens per hoc manifestum facere/q̄ merita sancto-
rum nulla sint/quae nobis possint communicari/Quia
et sancti in illis opus habent misericordia dei ignoscen-
te. Verum/quia libellum de quo dixi/forte non legistis.
in eo sic est ad verbum.

¶ Von der lieben heiligen fürbit.

Sag ich / vnd halt fest mit der gantzen Christenheit/
das man die lieben heilighen ehren vnd anrufen sol.
Dan/Wer mag doch das widerfechten/ das noch hit-
tiges tagis/sichtlich bey der lieben heiligen corpor vnd
grebet/got durch seiner heiligen namen/Wunder thut:
Das ist aber war/vñ habs gesagt is sey nit christlich/
das mā geistliche noturfft nit mehr oddei d. illiger/ben
die liepliche/bey denn lieben heiligenn sucht. Wo findt
man ytz einen heilighen/der von gedult/glauben/lie-
be/teuscheit/vnd andere geistliche gutter wort ange-
ruffen. Als sanct Anna vnd reichthumb/sanct Lau-

rentinskur das selbr/der ander vmb ein bolze pein/der
vmb ditz/der ander vmb das. Pit das alles zuuor wer-
ffen sey/sunder das ein Christen mensch/ die geistliche
mehr achtenn sol/dan die gutter/ die er sieht auch den
thyren/vnd heyden gemein. Daruber seind etlich szo-
nerrisch/das si meynen/die heiligen haben ein macht
odder gewalt solchs zuthun/szo sie doch nur vorbitter
sindt/vnd alles durch got allein gethon wirt. &c.

Quam sententiam/Magnus Erasmus habet/et in En-
chiridio suo cap. vii. et in Morie encomio/vbi huius rei
abusus festiuissime et verissime ridetur. Ibi/qui Luthe-
ro non vultis/Moriae credite/qui a Luthero nõ vultis/
a Moria/ne semper moriones sitis. discite. Caeteru/a
pba Moria/ad improba Nemelini vestra transeamus

Propositio prima damnata.

¶ Ex eo quod sancti in omni opere bono/minus faciunt
q̄ debent/quodq; nullus sanctoru vixit in hac vita sine
peccato/concludit/merita sanctoru nulla esse superflua
sibi/quae nobis ociosis succurrant. Intendens per hoc
manifestum facere quod merita sanctorum nulla sunt/
quae nobis possunt comunicari/quin et sancti in illis o-
pus habent/misericordia ignoscente. ¶ Hac proposi-
tione duo asserere videmini/Unum/quod sancti in hac
vita fuerint sine peccato. Damnatis em̄ illa Nulli san-
ctoru vixit in hac vita sine peccato: Alterum/quod nega-
uerit/sanctoru merita nobis posse comunicari. eo quod
nulla eoz merita sint. Secunda propositionis parte ta-
q̄ Luthero falso imposta non puto esse impugnamdam
sciens/contrarium eu docuisse pariter et scripsisse/quae
admodum ia supra ostendi. At fortasse mihi obicietis/
quod ad declarationem. xviiij. propositionis a Luthero
scriptum est. Vbi sic continetur. Nulla sunt opera sanc-
toru relicta immunerata/quia deus praemiat ultra con-
dignum/iuxta illud Apo. Non sunt condigne passionis

11
re. Itē Nullus sanctorū sufficienter cōpleuit manda-
ta dei/ ergo ihi fecerunt super abundāter. Itē/ Unus-
quisq; pro se reddit rationē. Et iterum Unusquisq; mer-
cedē accepit secundū suum non alienū laborē. Et infra/
Ex quibus et multis alijs concludo/merita sanctorū nul-
la esse superflua sibi/que nobis sociosis succurrant. Et/vt
aliquando sim audax. ꝛc. quae ibi scripta leguntur/ Ad
que cū. D. Martino dico/ quod opera bona a sanctis fac-
ta/ non sunt opera humana et sanctorū/ sed potius dei do-
na/ que ex se et propria virtute non sunt bona/ nec aeter-
na beatitudine digna/ sed sola dei misericordia ignoscē-
te/ tegente/ ac bonitate eius non imputante/ sunt bona
deo grata/ et coronauda. Ita tñ/ vt nō nostra/ sed sua do-
na in nobis coronet deus. Hanc esse Luth. sententiam
ea assequor coniectura/ quod pbando suā/ hanc intulit
Aposto. sententiā. Non sunt cōdigne passionēs huius tē-
poris/ ad futurā gloriā/ ꝛc. Et illam. Cum feceritis om-
nia que precepta sunt vobis/ dicite/ serui inutiles sum⁹
Hanc Lutheri sententiam esse verā/ sic ostendo. Scrip-
tū est/ fiducia in aut̄ talē habemus/ per Xpm ad deū. Nō
quod sufficienter simus/ cogitare aliquid a nobis/ quasi
ex nobis/ sed sufficientia nostra ex deo est/ qui et idoneos
nos fecit. ꝛc. Et alibi Deus est qui operatur in vobis vel-
le et perficere/ pro bona sua voluntate. Quo modo ergo
sancti ex se ipsis patrocinari possunt/ quibus nec cogita-
ri/ nec velle/ ex se ipsis conuenit. In Paul⁹ qui hec dixit/
sanctus non fuit. Dni et alibi dicit. Ascendens in altum
captiua duxit captiuitatē/ dedit dona hominibus. Et ite-
rum: Quid em̄ habes quod non accepisti. si aut̄ accepisti
quid gloriaris quasi nō accepisses. Si ergo omnia que
sancti habent/ dona sunt/ sicuti vera dona sunt/ vbi ma-
net proprium eorū meritū. Omne em̄ datū optimum/ et
omne donum pfectum/ desursum est descendens/ a patre
luminū. ꝛc. Vobis for̄ talia sanctorū merita/ non videtur

inter optima data / et perfecta bona connumeranda: Et
ideo dānastis Apostolica dicta. Augustinusli. de gratia
et li. arbi. quid aliud molitur / q̄ ostendere / merita nostra
nō ex nobis / sed ex data gratia reddi bona. Nā dicit qua
ppter / quod cepit homo habere merita bona / non debet
sibi tribuere illa / sed deo / cui dicitur in psal. Adiutor me
us esto / ne derelinquas me / dicendo / ne derelinquas me /
ostendit / quod si derelictus fuerit / nihil boni facit per se.
Unde / et ille ait. Ego dixi in abundantia mea / non inue
boz in aeternū. Putabat em̄ David / suū bonū esse / quod
sic abundabat / vt nō moretur. sed vt ostenderetur illi
tutus esset illud bonū / de quo tanq̄ suo. coeperat gloria
ri / paululū gratia dei deserere. admonit⁹ dixit. Domine
in voluntate tua praestitisti decori meo virtutē / auerti
sti faciē tuam a me / et factus sum conturbatus. et infra
Dona sua coronat de⁹ / nō merita tua. si tibi a teipso / nō
ab illo sunt merita tua. Hec enim si talia sunt mala sunt
non coronat deus. Si autem bona sunt / dei dona sunt.
Dicite nunc / merita sanctorū bona sunt an mala. Si bo
na / ergo dei dona sunt / non sanctorum. Si mala / pollu
to ore sanctos / dei blasphematis. Concludit deinde Au
gustinus dicēs. Si ergo dei dona / sunt bona merita tua
non deus coronat merita tua tanquam merita tua / sed
tanquam dona sua. Et idem alibi dicit Sanctos miseri
cordia indigere / etiam si hic bene operantur / his verbis
Ne etiam laudabili vite hominum / si remota misericor
dia iudicetur. Hicli Luthe / damnatis / et Augusti. dam
natis / quem hic autorem habet. Sequitur / quia vero nō
exquiris delicta vehementer / si ducialiter speramus / ali
quem apud te inuenire locum indulgentiae. O si cognos
cant se omnes homines / et qui gloriātur in domino gle
sientur. Et hic laudabilem hominum vitam delictum
nominat / et pro ipsis locū indulgentie quaerit / tāta Ec
clesie colūna. quā mirū est / nō eē a tam curiosis dānata

13
tribus dānatā et defectā. Super Johan. idem adseuerat
Accepimus enim (inquit) de plenitudine eius primo gra-
tiam, et rursum accepimus gratiam pro gratia. Quam
gratiam primo accepimus fidem, quia fides gratia est
et vita aeterna / gratia est pro gratia. Concludendo sub-
dit / Et tamē si benecogites / ipse dedit fidem primo / qua
eum promeruisti / non enim de tuo promeruisti / ut tibi
aliquid deberetur. Quod ergo praemium immortalita-
tis postea tribuit / dona sua coronat / non merita tua. E-
go fratres omnes de plenitudine ei⁹ accepimus. De ple-
nitudine misericordie eius / de abundantia bonitatis ei⁹
accepimus. Quid remissionem peccatorum, ut iustifi-
caremur ex fide. Et insuper quid? Gratiam pro gratia
id est pro hac gratia / qua ex fide viuimus / recepturi su-
mus aliam. Coronat autem in nobis deus dona sue mi-
sericordiae / si in ea gratia / quam primo accepimus / pec-
seueranter ambulemus / Consonat alibi illud Apосто-
tractans. Gratia autē vita aeterna / in Christo Iesu do-
mino nostro. Cum prius dixisset Apostolus / Stipendiū
peccati mors / inquit Augustinus / Merito igitur stipen-
diū / quia militiae diabolicae / mors aeterna tanq̄ de-
bitū reddit. Ubi cum posset dicere / et recte / Stipendiū
autem iusticie / vita aeterna / maluit dicere / gratia autē
vita aeterna. Ut hinc intelligerem⁹ / nō meritis nostris
deum nos ad aeternam vitā / sed pro sua miseratione p-
ducere. De quo in psal. dicit homo animae suae / Qui co-
ronat te in miseratione et misericordia. Quid ergo de
humanis meritis gloriamur? At forte, D. Augustinus
vobis de veritate suspectus est / quod ut Lutherus Cre-
nita est / Ambrosium produco / qui secundo de vo. om-
nium gentium ita dicit. Deus quippe, apud quem nō est
iniquitas / et cuius vniuersae h⁹ misericordia et veritas
omniū hominū bonus conditor / iustus ordinator / nemi-
nem indebite damnans / neminem indebite liberans /

nostra plectens / cū punit noxios / sua tribuens cum facit
iustos / vt obstruatur os loquentiū iniqua. et iustificetur
deus in seruis suis / et vincat cum iudicatur. Nec dam-
nati iusta querimonia / nec iustificati verax est arrogan-
tia / si vel ille dicat: se non meruisse poenam / vel iste asse-
rat: se meruisse gratiam. Idem in eodē libro ait. Sicut
nulla sunt tam detestanda facinora / que possint gratiae
arcere donum. Ita nulla posse tā preclara opera existe-
re: quibus hoc quod gratis tribuitur / per retributionis
iudicium debeatur. Uilesceret em̄ redēptio sanguinis
Christi / nec misericordiae dei / humanorū operū praero-
gatiua: succumberet / si iustificatio: que fit per gratiam
meritis precedentibus deberetur / vt non minus largiē-
tis: sed merces esset operantis. Sic Grego. in moralib⁹
dicit. Omnes etenim sancti / qui irae dei obuiant ab ip-
so accipiunt: vt contra impetū percussione eius opponā-
tur / atq; vt ita dixerim. cū ipso. se erigunt contra ipsum
eosq; diuina vis sibi opponit secū: quia in eo quod aduer-
sum saeuientis irā foris obtinēt: intus eos gratia iras-
centis fouet. et famulantes interius leuat. quos quasi
aduersantes exterius tolerat. ꝛc. Videtis et diuū Gre-
go. domini dono omnia tribuere. Quid em̄ conatus hu-
manus potest / si gratia est vacuus. Quod si cū gra-
tia potest / quidquid potest / quare non gratiae potius q̄
naturae id posse tribuitur. Hinc idē Grego. dicit. Ecce
diuina vox iacenti prophetae iussit vt surgeret: sed sur-
gere omnino non posset: nisi in hunc omnipotentis spū
tus intrasset. Quia ex omnipotentis dei gratia / ad bo-
na opera conari quidē possimus / sed haec implere nō pos-
sumus / si ipse non adiuuat / qui iubet. Sic Paulus cū dis-
cipulos admoneret / cū metu. et tremore vestram salutē
operamini / illico / qui in eis haec ipsa bona opera operare
tur / adiunxit / Deus est em̄: qui in vobis operatur et
velle: ꝛ perficere. pro bona volūtate. Hinc est em̄ quod ip

15
la veritas discipulis dicit / Sine me nihil potestis face-
re. &c. Ex quibus omnibus / secundam partē propoliti-
onis a vobis iniquē damnatā liquet. Superest / vt et pri-
orē partem propositionis male damnatam pbem. Pri-
mum / contra vos cornutum facio syllogismum. Omnes
homines sunt peccatores / Sancti in terra degētes / sunt
homines / ergo / Sancti in terra degentes / sunt peccato-
res. Minorē / nec morionibus dubiam esse credo. Cōse-
quētiam notā / etiam Sophistae / per suum Darii cōce-
dunt. Maiorē ostendo / primo per illud / quod a veritatis
ore exiuit / ad sanctos Apostolos / cū dixit / Si autē vos / cō-
fitemini mali / nostis bona data / dare filiis vestris / quanto
magis / pater vester. &c. Si tunc Apostoli sancti nō fuis-
sent / ait Augustinus / cū eis dominus ea verba dixit / Ve-
ritas nō dixisset / pater vester qui in coelis est. Si pecca-
tores non essent / malos eos non dixisset / nō malitia natu-
rae / quae nulla est sed malitia moris quae hic nulli ab-
est. Item eadē veritas Apostolos docuit ita orare / Di-
mitte nobis debita nostra. Nec sanctus fuit vestra opi-
nionē / qui dixit / Si dixerimus / quoniam peccatū nō ha-
bemus / ipsi nos seducimus / et veritas in nobis non est.
Si confiteamur peccata nostra / fidelis est et iustus / vt
remittat nobis peccata nostra / et emundet nos ab omni
iniquitate. Si dixerimus / quoniam non peccauimus.
mendacē facimus eū / et s̄bum eius non est in nobis. Pō-
ne et domini praecursor se peccatorē ostendit / cum domi-
no dicit. Ego a te debeo baptisari / et tu venis ad me Bap-
tisari eī est de sordibus mundari. An non sanctus erat
qui dicebat / In multis eī offendimus omnes. Iā ad pa-
tres veteris testamenti reuertamur / et itē veritatis te-
stimoniū ab eis petamus. Job insigne patientiae exem-
plar / qui dei testimonio simplex / rectus / ac timens deū
cōprobatur / is sese peccatorē fatetur / his verbis / Pecca-
ui / quid faciā tibi o custos hominū. cur nō tollis peccatū

meū. vtinā appenderentur peccata mea. Cōsumere me
bis peccatis adolescentiae meae sed parce peccatis me
is Peccaui et veze deliqui. Itē. Si iustificare me volu-
ero/os meū condemnabit me/si innocentē ostendero/pza
uum me p̄probabit. Quid est homo/vt immaculat⁹ sit/ et
vt iustus apareat natus de muliere. Ecce inter sanctos
dei/nemo imutabilis/et celi nō sunt mūdi in cōspectu ei⁹
quanto magis abhominabilis et inutilis homo/ qui bi-
bit aquam quasi iniquitatē. Et infra. Ecce enī luna nō
splendet/et stellae non sunt munde in p̄spectu eius/quan-
to magis homo putredo/et filius hominis vermis. Ubi
Grego. dicit. Quid per lunā nisi cuncta simul ecclesia.
quid p̄ stellas/nisi singuloꝝ bene viuentiū anime/delig-
nantur. qui inter primoz hominum conuersationes/dū
magnis virtutibus eminent/quasi in tenebzis noctis lu-
cēt. Unde per Paulū discipulis dicit. Inter quos lucetis
sicut luminaria in mundo. Quod enim sancta ecclesia
lune appellatione exprimitur/propheta testatur/dicens
euenatus est sol/et luna stetit in ordine suo/quia ascen-
dente domino ad coelos/sancta p̄tinus ecclesia in p̄e-
dicationis auctoritate roboratur. Et quia stellarum no-
mine electi signant⁹/rursum paul⁹ insinuat dicēs. Stel-
la etenim differt a stella. Luna ergo nō splendet/et stelle
non sunt munde in conspectu eius/quia nec sancta eccle-
sia/virtute pp̄ria tot miraculis emicat/nisi hanc p̄eue-
nientis gratie dona perfundant. Nec singuloꝝum bene
viuentium mentis/a peccatorum malis mundaē sunt si
remota pietate iudicent⁹/quia apud deſticti iudicis oca-
los/sua vnumquēq; corruptibilitas inquinat/nisi hāc
quotidie gratia parcētis tergat. Electoꝝum quippe anī-
mus/prodire ad libertatem iusticiae nititur/sed adhuc
compede infirmitatis tenetur/et culpas quidē subigere
perfecte desyderat/sed quouſq; corruptioē carnis aſtrin-
gitur/eiusq; vinculis/etiam cum non vult/ligatur. Ecce

scriptura sancta conuicti / dabitur vel iniusti sanctos dei
 in se esse peccatores. Non credo vos negaturos / David sac-
 tum fuisse / sed quid petat, auscultate. Non intres / in-
 quit / in iudicium cum seruo tuo / quia non iustificabitur
 in conspectu tuo omnis uiuens. Ideo dicit Augustinus /
 quod misericordia dei opus est / quae superexaltet iudi-
 cio / que illi non erit / qui non facit misericordiam. Et cum
 Propheta dixisset / Dixi / pronuntiabo aduersum me de-
 licitum meum domino. et tu dimisisti impietatem cordis
 mei / continuo subdidit / Pro hac orabit ad te omnis sanc-
 tus / in tempore opportuno. Non dixit / pro hac orabit
 ad te omnis peccator / sed omnis sanctus. Vox enim sac-
 tozum est. Tráleo innumera fere sancti patris August.
 loca idem testantia. Audite et Hieroni. contra pelagia-
 nos / ad Ctesiphonem post multas auctoritates / que ap-
 te contra vos iudici possent / tandem concludit Si in spi-
 ciente deo / et omnia contéplante / quem cordis archana
 non fallunt / nullus est iustus / perspicue ostenditur haere-
 ticus / non hominem in excelsa sustollere / sed dei poten-
 tiae derogare. Quid quaeso / vos Magistri nostri aliud
 facitis / quod dei praesentiae derogatis / cum sanctos hic
 peccatores negatis / Gregorius ite in vos inuehit dicés
 Ne etiam laudabili vitae hominú / si remota pietate iu-
 dicetur / quia districte discussa / inde ante oculos iudicis /
 unde se placere suspicatur / obruitur. Unde recte deo per
 prophetam dicitur / Non intres in iudicium cum seruo
 tuo. &c. Item. A delicto meo munda me / Et iterum / Ego
 dixi in excessu meo / omnis homo mendax. Elaias insu-
 per se immundum dicit / O miser ego et compunctus cor-
 de / quia cum sim homo / et immunda labia habeam / in
 medio quoque populi immunda labia habetis inhabitent
 Haec sanctus propheta. At soli vos in medio mundi / mun-
 di et sine labe et peccatis estis / una cum sanctis vestris /
 nescio quibus. Desinite. per deum vos oro / grande lo-

qui/ne et ipse superbos vos frangat/ac conterat. Con-
clulit enī deus omnia sub peccato/vt omnium misereā-
tur. Omnes nanq; peccarunt/et indigēt gloria dei. Nō
est iustus sup terrā/qui non peccet/ Et quis gloriabitur
castū se habere cor? Et non est mundus a sorde/nec si vni
us diei fuerit sup terram vita eius. Nisi forte Colonien-
sium Louanienfiū sancti/et eorū Magistri nostri haere-
ticae prauitatis magistri. O stulti et tardi corde ad cre-
dendū omnibus/que loquuti sunt pphete. Stultos vos
dicere plane non auderē/nisi loquendi ausum gloriosif-
simus Christi martyr Cyprianus praestaret/qui ita in-
quit/Agnoscamus itaq; fratres charis/divinae indul-
gentiae mun⁹ salubre/et e mundandis purgandisq; pec-
catis nostris/qui sine aliquo cōscientiae vulnere esse nō
possum⁹/medelis spiritualibus vulnera nostra curemus
Nec quis q̄ sibi sic blandiatur/de puro atq; immaculato
corde/vt innocentia sua fretus/medicinā non putet ad-
hibendā vulneribus: cū scriptum sit. quis gloriabitur
castū se habere cor: aut quis gloriabitur mundū se esse
a peccatis. ꝛc. Et infra. Si aut nemo esse sine peccato
potest. ꝛ quisquis se inculpātū dixerit/aut superbus/aut
stultus est: q̄ necessaria/q̄ benigna est clementia diuina
quae cū sciat non deesse sanatis quedā postmodum vul-
nera/dedit/curandis denuo sanandisq; vulnerib⁹ reme-
dia salutaria. ꝛc. Eligite nunc/vtrū vultis/aut supbiae
crimine/aut stultitiae ignominia notari/quis sic inculpa-
tos vos tactatis/vt sanatis/nulla sit op⁹ medicina. So-
li Louanien⁹ Colonienf⁹ Theologi bene habent/sani
sunt/non est eis opus medico. Quia Christi vocē pie ad-
monentis/nō audiunt (qui dicit se non venisse vt iustos
vocet/sed peccatores) audiēt eum seueriter impropria-
tē/ Sinite eos/caeci sunt/et duces caecorū. In iudicium
enī huius mundi Christus venit/vt qui non vident vide-
ant/et qui vident caeci fiant. Itaq; iam tandē mentis q̄

19
culos aperite/et sanctos dei hic peccatores esse/concedé
te. soli deum veracem et bonū. Omnem autē hominē mē
darem et peccatorem/vt qui gloriatur nō in se/sed in do
mino gloriatur amen. Sed timeo hec me mortuis dice
re/qui sententiā vitæ (dolenter loquor) nō modo repel
lunt/sed etiam doctrinaliter dānant. Arbitrantes indig
nū auditu/quod quis pro sancta veritate mortē parat
sit oppetere. At bona ovis ē/quæ pastoris sui vocē au
dit/qui ait. Nolite timere eos/qui occidunt corpus/autē
mā autē non possunt occidere. Ego (inquit) sum pastor bo
nus/bonus autē pastor animā suam dat pro ouibus suis.
Sufficit discipulo/vt sit sicut magister eius/et seruo/vt
sit sicut dominus eius. Christus et omnes pphetæ pp
ter veritatē sunt odio habiti/veritatē tñ cum vitæ dis
pendio/constanter vsq; ad mortē/defensarunt: quod eis
ad gloriæ cumulū accessit/soli Luthero id ignominiaē
adscribitur: At Luther⁹ noster/nō est arundo vento agi
tata/minis vestris cedere nescit/D/ Gregorij dicto mu
nitus/ Iste (inquit) qui veritatē libere defendere appet
tit/sed tñ in ipso suo appetitu trepidus/ indignationem
potestatis humanae ptimescit/cumq; in terra hominem
contra veritatē pauet/eiusdem veritatis ira coelit⁹ su
stinet. Qui em̄ timet pruina/irruet super eum nix. Unde
et sancti (ait idē Grego) nullis contra veritatē pote
statibus parant/sed quos attolli per elevationē cōspi
ciunt/per spiritus auctoritatem pmunt. Hinc est/quod a
deserto Moses veniens/Aegypti regem/ex auctoritate
aggreditur dicens/Haec dicit dominus deus hebreorū/
vsq; quo non vis subisci mihi: dimitte populum meū/vt
sacrificet mihi/Cui cum Pharaon plagis pressus dice
ret/Ite sacrificate deo vestro in terra ista/aucta ptinus
auctoritate respondit/Non potest ita fieri/abominati
ones Aegyptiorum immolabimus domino deo nostro:
Hinc est/quod peccantem regem Nathan aggrediens/

cui prius similitudinē ppetrate p̄uuaricatiōis obijciēs
eumq̄ reum proprii iudicij voce tenens p̄tinus adiūxit
Tu es ille vir / qui fecisti hanc rem. Hinc est / quod vir dei
ad destruendā idolatriam / Samariā missus / Jeroboā
regem sup altare thura iacientē nō regem veritus / non
formidine mortis pressus / contra altare intrepid⁹ auc-
toritatē libere vocis exercuit dicens / Altare / altare / hec
dicit dominus. Ecce filius nascetur de domo David. Jo-
sias nomine / et immolabit sup te sacerdotes excellorum
Hinc est / quod Achas supbus / idolorū seruitio subactus /
cū increpare Heliam p̄lumeret dicēs. Tu es ille vir / qui
turbas Israel. Helias p̄tinus superbi regis stultitiā /
obiurgationis libera auctoritate percussit / dicens. Nō
ego turbavi Israel / sed tu et domus patris tui / qui dere-
liquistis mādata dñi / ⁊ secuti estis Baalim. Hinc est / quod
Heliseus verā magistrī cellitudinē sequens Joram filiū
Achab / ad se cū Josaphat rege venientem / ex reatu per-
fidiae ⁊ fundit / dicens. Quid mihi et tibi est. vade ad p̄-
phetas patris tui et matris tuae / et viuūt. dominus exer-
cituū / in cuius ⁊ spectu sto: quia si non vultū Josaphat re-
gis Judae erubescerē / nec attendissem quidem te / nec re-
sperissem. Hinc est / quod Petrus cū eū sacerdotes ⁊ prin-
cipes / etiā per flagella saeuientes / in nomine Jesu loqui
phiberent / cū magna p̄tinus auctoritate respōdit. Sī
iustum est in conspectu dei / vos potius audire q̄ deum /
iudicate. Non enim possumus quae vidimus et audiui-
mus / non loqui. Hinc est / quod Paulus / cum residentem
cōtra varietatem sacerdotum p̄ncipem cerneret / eūq̄
minister illius a papa percussisset / non maledictum per-
turbatus intulit / sed repletus spiritu sancto / libera voce
prophetavit dicens. Percutiet te deus / paries dealbate /
Et tu sedes iudicans me / secundum legem / et contra le-
gem iubes me percuti. Hinc Stephanus contra vim p̄-
sequentium / auctoritatē vocis exercere / nec mortu-

rus expavit/inquiens. Dura ceruice/et incircumcisi cor
 dibus et auribus/vos semper spiritu sancto resistitis/li
 cut et patres vestri et vos. Quam vocem/apte vobis cō
 uenire/Lutherus noster multis histozijs/in apologia 2
 tra vos nuper aedita/egregie atq; verissime docuit. Ve
 rissime fane/hoc dictū Job in vos cōuenit. Ad increpādū
 tantū eloquia concinnatū/et in ventū Verba profertis
 Quod vobis cōuenire/dubitet qui volet. Ego enim. cum
 nullam pꝛozsus probationem vestre doctrinali damna
 tionī videam allatam/dubitare nequaquam possum

C Insuper patri Martino/et veritati insultando
 in vestra doctrinali calumnia/dicitis.

C Itē/circa sacramētū poenitētiæ errozes seminat
 bt/quod sine gratia dei/pꝛimo remittente culpā/nec vo
 tum remissionis quaerendae. homo habere pot est.

C Huīus pꝛopositionis damnatione/ Pelagij heresis
 fortius a vobis stabilitur/ quam ab vlllo Pelagiano. Ju
 liano/ aut licet acerrimi ingenij homine Celestio Dam
 secundum. S. Augusti. lib. i. cōtra Pelagium et Celestij
 de gratia Christi. ca. iij. Pelagiū tria cōstituere ad hoc/
 quod mandata dei impleri possint ab homine/duo no
 bis tribuens/ bnum autem deo relinquens. Vos autem
 totum votum querende remissionis sine gratia dei/ ho
 mini tribuitis/ quia errozem seminare dicitis illum qui
 negat/ quod homo sine gratia possit habere votum seu
 voluntatem querende remissionis. Contra quod ait Au
 gustinus/ loco quo supꝛa/ Nam/ cum tria constituat atq;
 distinguat/ quibus diuina mādata dicit impleri possibi
 litatem/ voluntatem et actionem. Possibilitatem scilicet
 qua homo potest esse iustus/ Voluntatem/ qua vult
 esse iustus/ Actionem/ qua iustus est. Hec 2um trium pꝛi
 mum/ datum confitetur pelagius a creatore nature/ nec

esse in nostra potestate / sed eam nos habere / etiam si nolimus. Duo vero reliqua / id est / voluntatē et actionē / nostra esse asserit: atq; ita nobis tribuit / vt nō nisi a nobis esse contendat. Deniq; gratia dei / non ista duo / que nostra omnino vult esse / id est / voluntatem et actionē / sed illā / quae in potestate nostra non est / et nobis ex deo est. (id est / possibilitatem) prohibet adiuari / tanq̄ illa que nostra sunt / hoc est / voluntas et actio / tam sint valentia ad declinandū a malo / et faciendum bonū / vt diuino adiutorio non indigeant. Illud vero / quod nobis ex deo est / hoc sit inualidum / possibilitas / vt saepe gratiae adiuetur auxilio / Agant nunc Louanienses et Colonienses. Pelagianoz patroni vt magistri sui Pelagiani partes non negligant / qui cum preceptore suo Pelagiodicunt / hominē posse sine gratia votum seu voluntatē quaerende remissionis habere. Pelagius em̄ (quem tanto opere defendunt) vt habet Augustinus / dicit vt sequitur: Nos ista (inquit) tria distinguimus / & certū velut in ordinem digesta partimur. Primo loco posse statuimus / secundo velle / tercio esse. Posse in natura / velle in arbitrio / esse in effectū locamus. Primum illud / id est posse / ad deum pprie pertinet. (Ecce Magistri Louaniens̄ / et Coloniens̄ / plus naturae sine gratia existenti / q̄ heretici tribuunt) Duo vero reliqua / hoc est / velle et esse / ad hominē referenda sunt / quia de arbitrij fonte descendunt. Ergo in voluntate et opere bono / laus hominis est. &c. Hec erroris venena Augustin⁹ monet cauenda / et Apostolicae sententiae aduersa. Cū timore (inquit) et tremore / vestrā ipsorū operamini salutem. Et vt scirent / quia non tantū in eo quod operari possint (hoc em̄ / et in natura / & in doctrina iā acceperant) sed etiam in eo quod operantur / diuinitus adiuetur / p̄o ait / Deus est em̄ qui operatur in vobis posse / tanq̄ ipsi iam velle et operari per se ipsos habeant / nec in his duobus adiutorio eius indi-

geant. Sed ait/Deus enim est/qui operatur in vobis &
 velle et perficere. Ubi nunc est/quod dicitis/hominem
 sine gratia posse habere votum querendae remissionis/
 cū Apосто. dicat/Deus operatur in vobis velle. Sequi-
 tur in Aug. Videte/si non Apostolus gratie dei futuros
 aduersarios spiritu sancto/tanto ante preiuderit/& hec
 duo/id est/velle et operari/que Pelagius ita nostra esse
 voluit/tanquā ipsa diuine gratie non adiuentur auxi-
 lio/deum in nobis dicit operari. Quid aliud dicunt/no-
 strum doctrinales iudices. Apostolum surdis auribus ob-
 audiūt/in iam dicta auctoritate. Et iterū/Quid habes
 quod non accepisti. quid gloriaris. Quod volens etiam
 martyr Cyprianus ostendere/hoc totum/ipso titulo de-
 finiuit/dicens/In nullo gloriandū/quoniam nostrū ni-
 hil est. Sine vilo quippe intervallo tēporis/præsto est
 voluntas ipsa cum volumus/sed hanc quoq; ad bene vi-
 uendum desup accipimus potestatem/cum præparatur
 voluntas a domino/ait August. Cui contradicit incultus
 Colonus/atq; doctrinalis censor Louanius/qui soli ha-
 bent sine gratia/votum quaerendae remissionis.

Quam multi inimici Christi/subito dei occulta
 gratia trahuntur ad Christum. dicit enim Christus/Ne-
 mo potest venire ad me/nisi qui misit me traxerit eum.
 Non ait enim/duxerit eum/vt illic aliquo modo intelli-
 gamus precedere voluntatem. Quis trahitur si iam vo-
 lebat. et tamen nemo venit nisi velit. Trahitur ergo mi-
 ris modis vt velit/ab illo/qui nouit intus in ipsis homi-
 num cordibus operari. Non vt homines (quod fieri nō
 potest) nolentes credant/sed vt volentes ex nolentibus
 fiant. Haec Augusti. i. li. contra duas epistolas Pelagii. c
 xix. Si ergo nemo venit ad patrē/nisi ab ipso trahatur/
 vbi manet vestra propositio (cuius oppositū dicitis erro-
 rē) homo potest sine gratia habere votū remissionis que-
 rendae. Unde alio loco scripturis contra Pelagiū pug-

nans/dicit Dominus aut/vt responderet futuro Delagio
no ait/Sine me difficile potestis aliquid facere/sed ait
Sine me nihil potestis facere Et vt responderet etiã fu-
turis istis/in eadẽ ipsa euangelica sententiã non ait Si-
ne me nihil potestis pficere/sed ait facere. Nam/si perfi-
cere dixisset/pollent isti dicere/no ad incipiendũ bonum
(quod a nobis est) sed ad pficiendum/esse dei adiutorium
necessariũ. Verum/audiant et Apostolũ qui dicit. Om̃
qui in vobis opus bonum coepit/perficiet vsq; in diem
Christi Ihesu. Ecce tã Christus q̃ Apostolus eius/his &
his/initiũ finẽq; boni operis cõprehendunt/scilicet quod
neq; incipere/minus ergo perficere aliquid sine eo pos-
simus. Quibus omnibus ad animi iudicium vocatis/fa-
cile sic contra vos colligetur. Omne bonum/est a summe
et incommutabiliter bono/Utum quaerendae remissi-
onis est bonũ/ergo. &c. Auertat/precoz/deus hanc amen-
tiã/vt in donis eius/nos priores aliqd facere/posterius
ipsum credamus/quoniã misericordia eius praeueniet
me. Et ipse est/cui fideliter veraciterq; cantatur. quoniã
am praeuenisti eum in benedictione dulcedinis. Et quid
hic aptius intelligitur/dicit Augusti. q̃ ipsa/de qua lo-
quitur/cupiditas boni. At vobis non videtur cupiditas
boni/praeueniri a domino/botũ inspirante/sed ipsum bo-
tũ vultis praeuenire gratiam dei/quod/q̃ verũ sit iudicet
pius lector. Si enĩ sine illo nihil possumus velle/ergo/si-
ne illo nihil possumus incipere/facere aut pficere. Quia
vt incipiãmus/scriptum est/misericordia eius praeueni-
et me/vt autem perficiãmus. dictum est/Misericordia
eius subsequetur me.

Damnatis insuper/et hanc propositionem
qua dicitur/sacramenta non dant gratiam.
Quasi aliud a deo gratiam dare possit. At/vnde hoc
probatum sitis/ignoro. hoc scio/quod beat⁹ Aug. gratiã
ita diffinit. Gratia est dilectionis inspiratio/vt cognita

sancto amore faciamus. Sed quod sacramentū inspirat
 dilectionem: non ergo ex se gratiam prestant sacra-
 menta. Item sola gratia discernit redēptos a p̄ditis/ quos
 in unam p̄ditionis massam concreuerat/ ab origine duc-
 ta causa communis. vt habet August. in Enchi. Sed sa-
 cramenta sunt omnibus communia/ non discernunt/ si-
 cut etiam sanctus Tho. egregie et vere dixit. Sumunt
 boni/ sumunt mali. &c. Et Joannis testimonium verum
 est/ cum dicit lex per Moysen / Data est gratia et veritas
 per Ihesum Christum. Et quis charitatē dare cepit/ ait
 Augusti. nisi ille qui preparat voluntatem. et cooperan-
 do perficit/ quod operando incepit. Et alibi ad Marcel-
 linum dicit. Nos autem dicimus humanam voluntatē
 sic diuinē adiuuari/ ad faciendā iusticiā/ vt preter hoc
 quod creatus est homo cum libero arbitrio voluntatis/
 preterq; doctrinam/ qua ei precipitur/ quemadmodum
 viuere debeat/ accipiat spiritum sanctū/ quo fiat in ani-
 mo eius delectatio/ dilectioq; summi illius atq; incommu-
 tabilis boni/ quod deus est. Etiam nunc/ cum per fī-
 dem ambulatur/ nondum per speciem/ vt hac sibi velut
 arra data gratuiti muneris/ inardescat inherere creato-
 ri/ atq; inflāmetur accedere ad participationē illius ve-
 ri luminis/ vt ex illo ei bene sit/ a quo habet vt sit. Nam/
 neq; lib/ arb/ quicquam nisi ad peccandū valet/ si lateat
 veritatis via. Et cum id quod agendum/ et quo nitendū
 est/ coeperit nō latere/ nisi etiam delectet et ametur/ nō
 agitur/ non suscipitur/ non bene viuatur. Ut autem dili-
 gatur/ charitas dei diffunditur cordibus nostris. Nō per
 arbitrium liberum quod surgit ex nobis/ sed per spiritū
 sanctū/ qui datus est nobis. Quid enim sunt aliud queq;
 corporalia sacramenta/ ait Augusti. contra Faustum/ ni-
 si quedam quasi verba visibilia/ sacrosancta quidē/ vo-
 runt tamen/ inuitabilia et temporalia. Deus enim aeter-
 nus est/ nec tamen aqua/ et omnis illa actio corporalis/

quae agitur cum baptisamus / et fit / et transit / aeterna est
Abi rursus ille syllabe celeriter sonantes et transeutes
cum dicitur / deus. nisi dicantur / non consecratur. Haec
omnia fiunt et transeunt / sonant et transeunt / virtus ta-
men / quae non ista / sed per ista operatur / iugiter manet
et donum spirituale / quod per ista insinuat / aeternum
est. Ex quibus videtur / quod sacramenta non habeant
graciam inherenter / quam de se debent sed tantum sunt
signa certissima / quibus scriptura sancta edocti scimus /
deum assistere / et sic per ea gratiam credentibus / et sacra-
menta fumentibus / dari. Nunquam tamen dicimus / quod dent
gratiam / tanquam gratiae auctores. Sicut nec Episcopus mulie-
rem sanguinaream ad tactum fimbriae / per inherenter vir-
tutem fimbriae curavit / sed ipse sanitatem ei contulit / dum
mulier in fide fimbriam tetigit. Beatus Petrus umbra
sanavit aegros / sed quis diceret / virtutem effectivam sani-
tatis / in umbra petri delituisse / cum umbra sit luminis
privatio / cui nulla potest competere activitatis ratio. An
putatis aeneo serpenti / aliquid divini numinis infuisse
quod a laethali serpenti morsu / filij Israel / solo intuitu
curabantur. Non vos tanta ingenij inopia languere exi-
stimo / ut tam inepta credatis. Nonne rectissime Ezechias
rex / (recta faciens coram domino) dissipavit excelsa et con-
trivit statuas / et succidit lucos / et fregitque serpentem aene-
um / quem fecerat Moyses. etc. Ob quam quae locausam / ae-
neum confrigit serpentem / quem Moyses domini iussu
erexerat / nisi / ut Idolatriae / causam summoeret de his
qui divinum quiddam in eo latere / stulte credebant. Itaque
nihil esse periculi crediderim / dicere / sacramentis nullam
creandae vel dandae gratiam inesse virtutem / dummodo
firmissime teneam / deum per sacramentorum debitam sump-
tionem / tanquam per sacratissima signa / a se deo ad hoc statu-
ta / atque nobis tradita / gratiam largiri. Nihil ultra curio-
sus rimando. Nihil itaque moror / ingenue confitens / o-

portere accedentē credere / deinde non sacramentū / sed si-
dem sacramenti iustificare. Fortasse hoc s̄bū / quod de o-
bice dixit / vos offendit / quod Lutherus videtur sentire /
ppositum peccandi habentes / gratiae capaces esse. Et
vos putatis / quod sit hominis obicem / id est / voluntatē
peccādi deponete / et inde sit dei / gratiam infundere. At /
quid dicitis ad illud pphetae / et dabo eis cor aliud / et
spiritū dabo eis / et euellā cor lapideum de carne eorū / et
dabo eis cor carneum / vt in preceptis meis ambulet / et
iustificationes meas obseruent. &c. Nunquid ergo pos-
sumus / nisi absurdissime / secundū August. dicere / bonū
meritum bone voluntatis in homine precessisse / vt euel-
leretur ab eo cor lapideum / quandoquidē / ipsum cor la-
pideum / non significat / nisi durissimā voluntatē / et ad-
uersus deum omnino inflexibīlē. Idem ppheta / non pp-
ter actus nostros / sed ppter se / iniquitates dicit deū dele-
turum nostras. Non ppter vos / inquit / ego facio dom-
us Israel. sed ppter nomen meum sanctū / quod prophana-
stis in gentibus / quo intrastis illuc / et sanctificabo no-
men meū. Et infra. Ab omnibus Idolis vestris ego mū-
dabo vos / et dabo vobis cor nouum / & spiritū nouū / vt au-
feratur cor lapideū de carne vestra / et dabo in vobis cor
carneum / et spiritum meū dabo in vobis / et faciā vt in
iustificationibus meis ambuletis. &c. Jā / quis tā caec-
est / vt nō videat / quis ita lapideus / vt non sentiat / istam
gratiam / non secundū merita bonae voluntatis / domi-
no teste / dari / non ppter vos ego facio / sed propter nomē
meū. Quare em̄ dixit ego facio / sed ppter nomen meum
sanctū / nisi ne illi putarent ppter bona merita sua / fie-
ri / quod non erubescit dicere Pelagiani. Non solū bona
merita eorū nulla / verum etiā mala merita pcessisse de-
monstrat / dicendo / Sed ppter nomen meū sanctū quod
prophanastis in gentibus. Quis nō videt / horrendū ma-
lum esse / nomen sanctum domini / pphanare / et tñ prop-

ter ipsum nomen meum (inquit) quod prophanastis vos
ego faciam vos bonos / non propter vos: et sanctificabo
nomen meum magnum / quod prophanatum est in gen-
tibus / quod prophanastis in medio eorū. Sanctificare
se dicit nomen suum / quod superius dixerat sanctum
Hoc est ergo / quod oramus in oratione dominica sanc-
tificetur nomen tuum / ut sanctificetur in hominibus /
quod per seipsum / sine dubio / semper est sanctum. Se-
quitur. Et sciant omnes gentes / quia ego sum domi-
nus / dicit adonai dominus / cū sanctificatus fuero in vo-
bis. Cum ergo / ipse semper sit sanctus / sanctificatur ta-
men in eis / quibus largitur gratiā suam / auferendo / ab
eis cor lapideum / per quod nomen domini prophana-
tur. Haec Prophetarum et Augustini verba clare videntur
indicare / quod non sit nostrum sed domini / obicem / id est
peccandi voluntatem deponere. Immo voluntatem vs-
q; a deo peruersam / ut etiā / si male agere intendat / deus
eā mutet et cōuertat / sola sua bonitate. Ad quod probā-
dum Augusti. inducit contra Pelagium / historiam de
sancta muliere hester. Sed vellem. ut iste diceret / ut rē
rex Assyrius / cuius Hester sancta mulier execrabatur / cu-
bile / quando confidebat in throno regni sui / et omni sto-
la illustrationis suae indutus erat / totus auro variat⁹.
lapidibusq; preciosis / et erat formidulosus valde / et ele-
uata facie sua / inflamata in charitate / intuitus est eā
tanquam taurus impetu indignationis suae / et timuit re-
gina / et conuersus est color eius per dissolutionem / et in-
clinauit se super caput delicate suae / que precedebat. Vel-
lem ergo / diceret iste nobis / utrum rex ille ad deum iam
eucurrerat / et ab eo se regi cupiuerat: suamq; volunta-
tem ex eius voluntate suspenderat / et ei iugiter inheren-
do. vnus cum illo spiritus factus erat / nō nisi de arbitrii
libertate utrum se totum deo tradiderat / omnemq; suā
mortificauerat volūtatē / et cor suum in manu dei po-

29

auerat. Puto non desipere / sed insanire hominem / quis
quis de illo rege / qualis tunc erat / hoc senserit / et tamen
conuertit deus / et transfudit indignationem ei⁹ in leni-
tatem. Ecce Augusti. palam fatetur / deum propositum
male voluntatis mutare / et dominum tantum esse / qui
obicem remoueat. Maius enim est / malam voluntatem
mutare in bonam / q̄ impedimenta gratie tollere. Mir-
cur domino totum non tribuamus / in quo sumus / uiu-
mus / et mouemur. Quis autem non uideat (idē inquit)
multo maius esse / indignationem a contrario in lenita-
tē conuertere atq; transferre / quā cor neutra affectione
preoccupatum / sed inter utrunq; mediū / in aliquid decli-
nare. Legant ergo et intelligant / non lege atq; doctri-
na insonāte externa / sed interna atq; occulta / mirabile
atq; ineffabili potestate operari deū in cor⁹ homi-
num. non solū veras relationes / sed etiā bonas volunta-
tes. Alibi item dicit / Respondeant haeretici noui / quid
bonorum meritoꝝ precedat in hominibus inimicis no-
mini Christiano. Non solū eñ nō habent bonum / sed ha-
bent etiam pessimum meritū. Et tñ Cyprianus etiam
sic intelligit / quod in oratione dicimus. Fiat voluntas
tua sicut in coelo et in terra / ut ⁊ pro ipsis / qui ppter hoc
terra intelliguntur / oremus. Oramus ergo / nō solū pꝛ
volentibus / sed etiā pꝛo repugnantibus et oppugnāti-
bus. Quid ergo petimus / nisi / ut fiant ex nolentibus vo-
lentes / ex repugnantibus consentientes / ex oppugnanti-
bus amantes. A quo / nisi ab illo / de quo scriptum est / prepa-
ratur voluntas a domino. Discant ergo catholici / qui
dedignantur / si quid malū non faciūt / et si quid boni faci-
unt / non in seipsis / sed in domino gloriari. Non ergo nos
sed dominus obicem / si quē offendit in omnibus etiā de-
ponit. Quis eñ nos in foelices homines liberabit / de cor-
pore mortis huius. Gratias dei / per Ihesum Christū do-
minum nostrum. Amen.

Damnatis insuper. circa contritionem est tale dare
consilium/ quod confessurus ante omnia cogitet/ quid fa-
ceret/ si non esset confitendi preceptum/ an etiam sic vellet
confiteri/ conteri/ poenitere. quod si se non ita inueniat/
iam sciat/ se non ex amore iustitiae/ sed/ vel ex consuetudi-
ne/ vel ex precepti timore poenitere.

Quid in hac propositione sit erratum/ nescio augura-
ri. Ideo/ ab eius probatione tamdiu abstinebo donec cer-
tior reddar: ubi offensionis et scandali petra posita sit:
plenius ostendatis. Quod si feceritis/ aut/ errata si qua
sunt/ vobiscum damnabo: aut verum cum Luthero probabo
nisi forte errorem dicere placet/ quod Lutherus constan-
ter asseuerat/ poenitentiam veram potius ab amore iusti-
tiae incipere/ quam a timore poenae.

Quod dictum/ non credo damnatione dignum eo quod
impij iustificatio non sit/ nisi per gratie infusionem. Ideoque
recte poenitentia a gratia dicitur exordium sumere/ ita
scilicet: ut timorem non excludat. Perfecta enim charitas/ foras
mittit timorem. Jam Lutherus non dicit. Omnis cha-
ritas foras mittit timorem/ sed perfecta. &c. Sicut etiam
Augustinus. Bonum est tibi o anima virginalis/ ut sic
quomodo virgo es/ sic omnino seruans in corpore quod re-
nata es/ seruans in carne quod nata es/ concipias tamen a timo-
re domini/ et parturias spiritum salutis. Timor quidem non
est in charitate: sed perfecta: sicut scriptura dicit. Charis-
tas foras mittit timorem/ sed timorem hominum/ non dei ti-
morem/ temporalium malorum/ non diuini in fine iudicii. Ecce
est timor extremi iudicii: teste Augustini. stat cum charitate
vive: quae nondum vnde quaque perfecta dinoscitur.

Additur in doctrinali damnatione.

Item/ quod fides/ qua creditur verbum Christi verum
Quodcumque solueris super terram. &c. magis requiritur
in absolutione sacramentali/ quam ipsa contritio. et cetera.
Et infra/ Quare magis est a confitente requirendum/ au-

credat se absolutū/quā/an sit vere cōtritus. Item idē ex-
 p̄esse dicit de accessuro ad venerabile sacramentū Eu-
 charistie/in sermone de p̄paratione ad Eucharistiā. ꝛc.
Hac p̄positione p̄demnata/videmini concedere/
 minus oportere poenitentē aut communicantē de fide
 esse sollicitum/ꝓ de contritione. ꝛc. Cuius oppositū Chri-
 stus/Apostoli/ac sancti patres docuerūt. Agnoscitis ne
 Christi vocem/qui toties fidē repetiuit/quoties salutē
 contulit. Uade (inquit) fides te saluam fecit. Item in eo
 dē capite legitis/dominū caecis dixisse/ Creditis/ quia
 hoc possim facere vobis. Dicunt ei/ vtiq; domine/ Tunc
 tetigit oculos eorū dicens/ secundū fidē vestram fiat vo-
 bis. Marcus item/ non cōtritionē sed fidē illoꝝ/ qui pa-
 raliticū domino p̄sentarunt cōmendans ait. Cum autē
 vidisset Ihesus fidem illoꝝ ait paralitico/ fili/ dimittū
 tur tibi peccata tua. P̄terea/ quo v̄bo p̄ncipem ysa-
 gogae/ cuius filia mortua erat/ gloriatus sit attendamus
 Nam Lucas dicit/ Audito hoc v̄bo respondet patri puel-
 lae/ Noli timere/ tantū crede/ et salua erit. An fidē in a-
 nimay iustificatione fastidit/ quā in corp̄oris resuscita-
 tione habendam toties admonuit. Absit/ Vēdicet ergo
 in poenitente p̄trito ita suas partes/ vt tñ totius sp̄iti-
 tualis aedificij fundamentū sit ipsa fides. Ad hanc ergo
 clarā veritatē/ Apostoli quoq; accedant/ Petrus in ac-
 tis Apostolorū dicit. Tam iudeos ꝓ gentes fide purifica-
 tos. Paulus item inquit/ Omnes em̄ filij dei estis ꝓ fidē
 que est in x̄po Ihesu. Et alibi/ Iustitia dei reuelatur in
 illo ex fide in fidē/ sicut scriptum est/ Iustus ex fide viuūt
 Et infra/ Corde creditur ad iustitiā. Videtis Apostolū
 fidem tribuere cor̄di/ omnibus ceteris membris tacitis.
 His em̄ iustificatiōis est ordo/ vt cor per fidē purificetur
 et inde iustitiae opera per manus/ et affectus opera ꝓ pe-
 des significata/ ex fide/ sicut ex eorū fonte fluāt. Joannis
 p̄mo idē testatur Dedit eis potestātē (inquit) filios dei

fieri / his / qui credunt in nomine eius. Et Jacobi Si quis
vellet indiget sapientia postulet a deo / qui dat omnibus
affluenter / et non improperat / et dabitur ei. Postulet autem
in fide nihil haesitans. Insuper August. i. de trini. fidem
meriti causam assignat dicens / Quales enim amat / tales
in aeternum conseruat / quod tunc erit / cum tradiderit regnum
deo et patri / qui nunc interpellat pro nobis / ut iam non ro-
get patrem / quia ipse pater amet nos. Quo autem merito /
nisi fidei / qua credimus antequam illud quod promittitur vi-
deamus. Et in libro de fide et operibus inquit. Funda-
mentum Christus est. in structura architecti sapientis / hoc ex-
positione non indiget. Aperte enim dictum est / Fundamē-
tum enim aliud nemo potest ponere / praeter quod positum
est / quod est Christus Ihesus. Si autem Christus / procul dubio est
deus Christi. Per fidem quippe habitat Christus in cordi-
bus nostris / patet ergo per August. his et alijs locis. Fi-
de primum fundamentum esse Christiane edificationis.
Unde in li. q. de natura et gratia inscribitur / dicit Si er-
go volumus / animos ad recte viuendum frigidos et pigros
Christianis exhortationibus excitare et accedere / primi-
tus exhortemur ad fidem / qua Christiani fiant / et eius no-
mini subiiciantur / sine quo salui esse non possunt. Stat er-
go Apostoli verbum firmum / quo dicit / Iustitia dei per
fidem Ihesu Christi in omnes et super omnes qui credunt
in eum. Non enim est distinctio. Omnes enim peccave-
runt / et egent gratia dei. Iustificati gratis / per gratiam ip-
sius / per redemptionem / quae est in Christo Ihesu / quae
proposuit deus propiciatorem per fidem in sanguine ip-
sius / per redemptionem / quae est in Christo Ihesu / quae
proposuit deus propiciatorem per fidem in sanguine ip-
sius / ad ostensionem iustitiae eius in hoc tempore / ut sit
ipse iustus / et iustificans eum / qui ex fide Iesu Christi.
Ubi est ergo gloriatio tua / exclusa est. per quam legem-
factorum / minime / sed per legem fidei. Arbitramur enim

iustificari hominē p̄fidē / sine operibus legis. In summa
 tēpus me cū Ap̄ost. deficeret / si de fide patrū vtriusq; te-
 stamēti oīa narrare vellē. Per fidē em̄ vicerūt regna ope-
 rati sūt iustitiā / adepti re. p̄missiōes. ꝛc. Demus ergo p̄ri-
 mū locū fidei / p̄ quā solā / multi salui facti sūt / ꝛ sine qua
 nemo potest saluari. **C**ōstant quoque Magistri quod
 modū examinandi ꝛ sciētīā improbet. **H**ic / Magistri no-
 stri tandē se viros ostēdūt / et quod sacras literas quoq;
 attigerint / hoc est argumēto / quod ad sua cōfirmāda nō
 vnū tātū canonē / sed duos etiā inuenerūt **Ca.** Quē peni-
 tet et **Ca.** Dis vtriusq; sexus de peni. ꝛc. Scilicet hec v-
 na res est / Theologis istis dignissima / thesauro tā recō-
 dito / tā facto iā tandē inuēto / nō incubare / sed erūtū / in
 mediū p̄ferre / omnibusq; / q̄ sibi thesaurizare volūt nō il-
 liberaliter ꝛmunicare. **P**rimū / nihil. phibet / quin id eti-
 am serio triūphent / quod vnde sit ille thesaurus. qui sue
 sit eius legitim⁹ possessor. venerit in dubiū. Quo facili⁹
 ipsi ꝛfirmabunt veterē suspicionē / qua multis est credi-
 tū nō August. esse cui eū quidā supponunt / sed potius ali-
 cui⁹ ex Euclionum familia. At rē ipsam videam⁹. **A**lter
 canon / Quem poenitet / assumptus est ex libro de vera et
 falsa poenitentia / qui a multis negatur esse August. **C**ō-
 tra alterum / **D**ivinis vtriusq; sexus / sic excipio. Quis ex
 mille / tanta est memoria / vt omnium peccatorum suoz
 toto anno commissozum / possit meminisse / atq; omnia
 confiteri. **N**onne scriptum est / Delicta quis intelligit.
Ab occultis meis munda me. **P**orro / tantum abest / vt
 omnia mortalia possimus nosse (nedum confiteri) vt e-
 tiam bona opera nostra / si deus per rigorē iudicet ꝛ nō
 misericordīa ignoscente tegat / sint damnabilia.
Quod etiam propheta **E**sa. testatur / **E**t facti sumus / vt
 immundi omnes nos et quasi pannis menstruatae / vni-
 uersae iustitie nostre. ꝛ. **I**deo etiam **d**avid supplexorat
Non intres in iudicium cum seruo tuo / qui a non iustifi-

cabitur in conspectu tuo omnis viuens. Sic vas electio-
nis peccatū suum confitetur. Ego autē (inquit) carnalis
sum / venūdatus sub peccato / Quod em̄ operor / nō intel-
ligo. Non em̄ quod volo bonū / hoc ago / sed quod odio ma-
lum / illud facio. &c. Et vir ille rect⁹ in terra Hul. veretur
omnia opera sua Jā / q̄ potest omnīū operū suoz memo-
re esse ille omnia sua peccata cōfiteatur. At quis est ille / et
laudabimus eū. Omnīū quoq; fere sententia est cōfessi-
onē oportere esse simplicem / purā / verā / et breuē. Nam
eam ecclesiae ad mentis quietē / ad conscientie trāquil-
litatē / non pturbationē datam / certū est. Nulle autē in-
terrogationū genera / ab inerudita summa (quā Angeli-
cam vocant) posita / quis vnq̄ poenitentiaris / etiā
memoria multum valens / ordine interrogare confiten-
tē potest. vt miseri poenitentis casum interim taceam /
qui plerunq; suo poenitentiaris memoria et eruditio-
ne est inferior. Duo modo ergo vterq; / in angustiā consci-
entiae carnificinā / et in tot diabolī laqueos non incidat
De quib⁹ qui volet / legat Grego. in. ij. et. vij. Hora / Si
ergo mens Christiana diuinis mandatis in primis in-
stituta / et sciat / longe plura soli diuine misericordiae et
bonitati esse relinquenda. quā suae diligentiae & exami-
nationi remittenda. Ex eadē radice ostenditur / quod nul-
la peccata sunt cōfitebunda / nisi nota. Sed cū omnia mor-
talia non scias / omnia quo modo cōfiteberis. Verū ne de-
re cordatis et Christianis hominibus non dubia / pluri-
bus agā / qui ignorat / quid / quo modo et quatenus confi-
tendū sit / aureum libellū. Do. Mar. Lutheri de ratione
cōfitebundi nuper multoz rogatu editum consulat.

C Damnatū etiam / quod circa mandata dixit.
Deus ligat hominē ad impossibile. Et quod diuino prae-
cepto tenemur ad non habendū fomitē peccati quē / quia
habemus / et in hac vita carere nō possumus / semper pec-
camus.

Chimum immerito dānatis / si saltē quo sensu dixe-
 tit Lutherus / capitis. Non em̄ tam stolidus Luther⁹ est
 vt omnibus modis deū homini impossibilia p̄cepisse
 dixerit. Non em̄ Hiero. ei ita alienus est. vt vulgari dic-
 ti eius non sit memor / qua passim conclamatur. Anathe-
 ma sit / deū impossibilia p̄cepisse. Et iterū in primo li.
 dialogi contra Pelagij haeresim / Ubi dicit possibilis p̄-
 cepit deus / et ego fateor. sed haec possibilis cuncta / sin-
 guli habere non possumus / nō imbecillitate nature ne ca-
 lumniā facias / sed animae lassitudinē / quae cunctas si-
 mul et semp non possunt habere virtutes. An putatis eū
 patris sui non meminisse / qui toties fatetur deū impos-
 sibilis non p̄cepisse. At nancq; August. secundo de pec-
 catorū meritis. His atq; huiusmodi alijs innumerabili-
 bus testimonijs dubitare non possum / nec deum aliquid
 impossibile homini p̄cepisse. Et iterū li. de natura et
 gratia / dicit. Non igitur impossibilia iubet / sed iubēdo
 admonet / et facere quod possis / et petere quod nō possis.
 Sententiam suā Luther⁹ clare de hac p̄positione ape-
 ruit / eo lib 20 / quē de articulis ab Eckio iudicatis / inscrip-
 sit. Ubi ita legitur Dico ergo / quod mandata dei / etiam
 leuissima et minima / sunt homini impossibilia per seip-
 sum / sed cū gratia dei sunt facillima / vt Apostolus dicit /
 Possū omnia in eo qui me cōfortat. Qui alibi dicit. Nō
 sumus sufficientes aliquid cogitare ex nobis / tanq̄ ex no-
 bis. Et in resolutorio cōclusionū Lipsiae disputataz / cō-
 clusione secūda / Idem dicit / qualis (inquit) putas furoz
 est eoz / qui contra gratiā et contra ecclesiam insanunt
 legem posse impleri ex naturalibus viribus / quo ad totā
 substantiā facti / licet non ad intentionē p̄cipiētis. Ha-
 bere vos Martini mentē credo. Et hanc Martini sentē-
 tiam negare arbitroz neminē Quā etiam diuū August.
 tenere nō dubito. Nā in li. de spiritu & liteza ad Marcel.
 cū exponeret de dilectione p̄ceptū / quo iubemur deū / ex

toto corde / et tota anima / et ex tota mente nostra dilige-
re dicit. Neq; restat in nobis aliquid / quod possit addi ad
totū. quia si restabit aliquid / illud non erit totū. Proin-
de / hoc erit primū pceptū iusticie. quo iubemur / deum di-
ligere ex toto corde. &c. cui est de primo diligendo alter
cōsequens quod in illa vita complebimus / cū bibebimus
deum facie ad faciem. Sed ideo etiā hoc nunc nobis pre-
ceptum est vt admoneremur / quid fide exposcere. quo
spem pzemittere / et obliuiscendo que retro sunt / in quae
anteriora nos extendere debeamus. Ac per hoc / quantū
mihi videtur / in ea qua perficienda est iusticia / multum
in hac vita ille p̄ficit / qui quam longe sit a perfectione
iustitie / p̄ficiendo cognouit. Et alibi / querenti salubri-
ter occurrit / dicens / Cur ergo iubet / quod scit / nullum
hominem esse facturum. Respondet / Hoc modo etiam
dici potest / cur primis illis hominibus iusserit / qui duo
soli erant / quod sciebat eos non esse facturos. Neq; enim
dicendum est ideo iussisse / vt nostrum aliquis id faceret /
si illi non facerent. hoc em̄ / ne de illa scilicet arboze / ci-
bum sumerent / non nisi illis solis deus iussit / quia / sicut
sciebat quid iusticiae facturi nō erant / ita etiam sciebat
quid iustitiae dei illis ipse erat facturus. Eo modo ergo
iubet omnibus hominibus / vt non faciant vllum pecca-
tum / quamuis sit p̄aesciūs / neminem hoc impleturum
vt quicunq; impie et damnabiliter eius p̄ceptum con-
temperint / ipse faciat eorum damnatione / quod iustum
est. Quicunq; autem in eius p̄ceptis obedienter et pie
proficientes / nec tamen omnia que p̄cepit implentes /
sicut sibi dimitti volūt / sic alijs peccata dimiserint / ipse
faciet in eorum mundatione / quod bonū est. Et in libro
de perfectione iustitie dicit. Iterum ait Celestius / quae
rendum est / vtrum p̄aceptum sit homini / esse sine pec-
cato. Aut enim non potest / et p̄aceptum non est / aut
quia p̄aceptū est / potest. Nam / cur p̄aeci peretur quod

omnino fieri non posset. Respondet Augustinus/consul-
tissime homini p̄cipi/vt rectis passibus ambulet/vt cū
se non posse perlexerit/medicinam requirat/quae inte-
rioris hominis/ad sanandam peccati claudicationem/
quae gratia dei est/per Christum dominū nostrum. ꝛc.
Hec aliam ob causam (idem ait Augusti.) scriptura com-
memorat/nō esse graua diuina p̄cepta/nisi vt anima
que illa graua sentit/intelligat/se nondum accepisse vi-
res/quibus sint talia p̄cepta domini/qualia commē-
datur/leuia scilicet/atq; suauia/et oret gemitu volunta-
tis/vt impetret donum facilitatis. Et enī. i. Johā. v. dī-
citur. Hec est charitas dei/vt mandata eius seruemus/ꝛ
mandata eius graua non sunt. Hoc testimonium Johā-
nis debet vtique commouere/charitati dei non esse gra-
ue mandatum dei/non humane voluntati/cui plus dan-
do q̄ oportet/ignorāt iusticiam dei. Charitas enim/que
non nisi per spiritum sanctum infunditur cordibus no-
stris/tunc perfecta erit/cum poenalis timor omnis ab-
scesserit. Quod tunc erit. cum nulla lex erit in membris
nostris/repugnans legi mentis nostrae. Quo tempore/
primum et summum omnium p̄ceptorum implebi-
mus. Quia tunc demum/deum ex toto corde/ tota ani-
ma/tota mente/sine carnis concupiscentia/que est radix
omnium malorum/diligemus. Amen.

C Damnatū quoque/quod dicit/omnes filios Adae
esse Idolatras.

D Peccatores esse omnes homines/supra satis dictū
puto firma est sentētia. Dig homo mēdax/Sol⁹ Xps le-
bera ac vera voce dicere potest. Quis ex vobis arguit me
de peccato? Si ergo oēs filii Adae sunt peccatores/non ē
iniuria dicere oēs filios terreni Adami Idolatras. quia
primum p̄cepti p̄uaricatores/nō quidē Idolatria cral-
sa/qua quidam ad externa manuum suarum opera sese
cōuertunt/ligna et lapides stolidissime adorātes. De

argentū et aurū opera manūū hominū / Os habent et
quibus Propheta in psal. cecinit / Simulachra gentiū
nō loquentur / oculos habent et nō videbunt. ꝛc. Sed in-
tus in cordis secreto. quando non sine Idolatrie nota a
deo auertimur / et ad creaturā / quā deo preferimus / con-
uertimur / non sine dei iniuria et cōtemptu. Quod in om-
ni peccato fieri certissimum est. Nā (vt August. in lib. de
natura et gratia dicit) Omne peccatū. ni falloꝝ cōtemp-
tus est / et omnis dei ꝑtemptus / superbia est. Quid eñ tā
superbum (inquit) quam deū contēnere? Initiū aut om-
nis peccati / superbia est. Eccle. x. An vobis Idolatra nō
est / qui dicit in corde suo / non est deus? Quod omnes fa-
ciunt / vt Apost. docet / cum dicit / Causati aut sumus / In
deos et Graecos / omnes sub peccato esse: quia nō est iu-
stus quisq; / non est intelligens / non est requirens deum.
Omnes declinauerunt / simul inutiles facti sunt / non est
qui faciat bonū / non est vsq; ad vnum ꝑ ocul dubio Ꝓm
dominū nostrum. Nemo ꝑrimi ꝑcepti trāsgressor non
est / nisi qui fide nō ficta in deū credit / quam / quia nemo
ex se ipso habere potest / sed solo dei dono / et sola immeri-
ta dei gratia nobis gratis data / vt Apost. docet / ad Phil.
dicens / In nullo expauescatis ab aduersarijs / que quidē
est illis causa ꝑditionis / vestrae aut salutis / et hoc a deo.
quia vobis donatū est ꝑo Christo non tantū vt credatis
in eū sed vt etiam patiamini ꝑo eo. Et alibi. Pax fratri-
bus ꝛ charitas cū fide / a deo patre / et domino Ihesu Ꝓo
Recte ergo omnes filij Adā terreni dicunt Idolatre / q̄a
sunt caro et sanguis que non reuelat nobis Ꝓm Ihesū /
filium esse dei viui. Omnes vero coelestis Adae filij / ex
aqua et spiritu sancto renati / non peccāt / quia / qui nat⁹
est ex deo / nō peccat / et ꝑsequenter nō perit. Quia omnis
qui credit in eū nō perit sed vitā aeternā habebit. Amē.
¶ Et hoc damnatis / quod dicit / virtutes moꝛales ac
scientias speculatiuas / in peccatoꝝibus peccata esse.

Contra vos dico / Virtutes morales vt sunt in peccatore non habente gratiã / sunt vitia / ergo non virtutes. Quod pbo per August. in libro contra Iulian. vbi sic dicit / Ego dico pudicum non veraciter dici / qui nõ pp ter deum / veram fidẽ connubij seruat vxori. Unde autẽ illud ostenderẽ. paulo post adhibui / quod mihi visum est grande documentũ Cum enĩ virtus sit (inquã) pudicitia cui vitium cõtrariũ est impudicitia / omnesq; virtutes etiã que per corp^o operantur / in animo habitẽt quomodo vera ratione pudicũ corpus asseritur / quando a vero deo ipse animus fornicatur. Deinde ne quisq; nostrũ negaret animum infidelĩ fornicari / adhibui testimoniũ de scriptura sancta / vbi legitur. Ecce enĩ / qui longe se faciũt a te peribũt pdidisti omnẽ qui fornicatur abs te. &c. Ex quibus omnibus patet / quod aut in anima fornicante / pudicitia vera esse possit / quod cernis / quam sit ablutũ: Aut in animo infidelis pudicitia vera esse non possit quod est verissimum. Et in eodẽ ca. infert / Sed absit / vt sit in aliquo vera virtus / nisi fuerit iustus. Absit autẽ / vt sit iustus vere / nisi viuat ex fide. Quis porro eoz qui se Christianos haberi volunt / nisi soli Pelagiani / iustum dixerit infidelẽ / iustum dixerit impium / iustũ dixerit diabolo mancipatum Sit ille licet Fabzicius (sit licet Fabius / sit licet Scipio / sit licet regulus / quoz me Augusti. inquit ad Celestium li. quo supra) nominibus / tanq; in antiqua Romana curia loqueremur. putastis esse terrẽdum. Verum si tu in hac causa / et si ad scholã Pythagore pnores / vel Platonis / vbi eruditissimi atq; doctissimi viri / multo excellentiore ceteris philosophiã nobilitate / veras virtutes / non esse dicebãt / nisi que meti quodãmodo imprimunt / a forma illius aeternae immutabilisq; substantiã / quod est deus. Etiam illic aduersus te quantũ donat qui nos vocauit / pietatis libertate clama bo. Nec in istis est vera iustitia / quo iustus ex fide viuunt.

f

fides et auditu / Auditus aut per Verbum dei. finis legis
Christus ad iusticiam omni credenti. Quo modo sunt ve-
ri iusti: quibus vilis est humilitas veri iusti? Quo enim p-
pinquauerunt intelligentia: inde superbia recesserunt:
quia cognoscentes deum / non sicut deum glorificauerunt. aut
gratias egerunt / sed euauerunt in cogitationibus suis
et obscuratum est insipiens cor eorum. Dicentes enim se sa-
pientes / stulti facti sunt. Quo modo est in eis vera iusti-
tia / in quibus non est vera sapientia? Quam si eis tribue-
remus / nihil erit cause / cur eos non ad illud regnum pueni-
re dicamus / de quo scriptum est / Concupiscentia sapientie
ducit ad regnum. Sap. vi. Ac per hoc Christus gratis mor-
tuus est: si homines sine fide Christi / ad fidem veram ad
virtutem veram / ad iustitiam veram ad sapientiam ve-
ram / quacumque re alia / quacumque ratione perueniunt.
Prosus / sicut de lege verissime ait Apostolus / Si per le-
gem iustitia / ergo Christus gratis mortuus est Si per doc-
trinas hominum qualiumcumque (nota lector) iustitia.
ergo Christus gratis mortuus est / Per quod enim vera
iustitia / per hoc etiam regnum dei. Deus namque ipse / quod
absit / erit iniustus / si ad eius regnum verus non admit-
titur iustus / cum et ipsum eius regnum iustitia sit quem-
admodum scriptum est / Non est regnum dei esca et po-
tus / sed iustitia / et pax et gaudium. Porro. si veram iusti-
tiam non habent impij. profecto. nec alias virtutes. co-
mites eius et socias / quia cum non referuntur ad suum
auctorem dona dei / hoc ipso / mali his vtentes efficiuntur
iniusti / si quas habent / veras non habent. At per hoc
nec continentia / siue pudicitia / vera virtus est impiorum. et
Et infra / Proueris itaque / non officijs / sed finibus / a vicij
discernendas esse virtutes. Officium est autem / quod faci-
endum est. finis autem / propter quod faciendum est. Cum
itaque facit homo aliqua / ubi peccare non videtur / si non
propter hoc facit / propter quod facere debet / peccare co-

41
iunctur. Absit aut/ vt virtutes vere cuiquã seruiant. nẽ
si illi/ vel ppter illũ/ cui dicim⁹ Deus virtutũ zuerte nos
Proinde virtutes quae carnalibus delectationibus/ vel
quibuscunq̃ comodis et emolumentis tẽporalibus ser-
uiunt/ vere p̃orsus esse nõ possunt. Verae quippe virtu-
tes deo seruiunt in hominibus/ a quo donantur homini-
bus/ deo seruiũt in angelis/ a quo donantur angelis. Quic-
quid autẽ boni fit ab homine /et nõ ppter hoc fit/ ppter
quod fieri debere vera sapientia p̃cipit/ et si officio vide-
atur bonũ/ ipso non recto fine peccatũ est. Habetis/ quod
Augustinus virtutes et sapientiã in peccatoribus et in-
fidelibus/ dicit esse nõ veras virtutes/ sed vitia et pecca-
tũ. Mirum/ quod tã temere/ tãtum patrẽ audetis dãnã-
re. Sapite iã tandẽ/ et quã stulte Luther⁹ doctrinaliter
a vobis dãnatus sit/ ad animi iudiciũ reuocate. Sed ti-
meo vos extrema pituita languere/ vt quos dãnando le-
datis/ nõ possitis olfacere. Terreat vos quod scriptũ est.
Ne qui dicitis malũ bonum/ et bonũ malum/ ponẽtes te-
nebras lucem/ et lucem tenebras/ ponentes amarum in
dulce/ et dulce in amarum. Sed de his satis. Jam supest
candide lector vt tibi rationem afferam/ cur hanc qua-
lẽcunq̃ defensionem/ pro Marti. Luthero p̃aeceptore
meo Christianissimo/ sane ex tempore factam vulgauerim.
Non est vna causa/ sed multae/ ex quibus aliquot
aedam. Egi iam Wittenberge supra quindecim an-
nos/ atque in ijs/ amplius quam duodecim. Physica
Aristotelis publice docui/ non tantum in secta Thomae
sed ex ita rariã parte in secta Scoti. Ibi quicunq̃libz/ p
vtriusque secta/ vel confirmanda/ vel refutanda/ ab acu-
tis philosophis/ et ijs fere cucullat/ sed male feriatis p-
dierunt/ eos mihi coemi. Ex quibus longo vsu cum didi-
cissim/ ad disceptationem pro gloziola captanda/ plus
Scotica/ (vt pote intricatioza/ impeditioza/ obscurioza
callidiora/ et/ vt semel dicam propter inauditos ante eã

sectam modōs loquendi / ad illaqueandum pedicis & tris-
cis / vel auditorum / vel aduersarium multo instructissi-
ma / valere / eis me addixi / ita / vt que ab alijs cōtradice-
bantur / omnia diluere conarer / non in philosophicis tā-
tū studijs / sed etiā Theologicis. Adque inter nostre Aca-
demiae homines (nam / nec philosophos / nec Theologos
quales tūc erant / audeo dicere) oīm p̄tinacissime. Hic cū
ad spinose artis nugalia / vt Ulyssis locij ad Syrenios
scopulos fere cōsenuissem / peruenit ad nos / sed non sine
numine diuū / Martin⁹ Luther⁹ qui / tāetsi ei dē nugis a
puero institutus fuit / ac supra aequales suos insigniter
p̄mouit / nescio tamen quo pacto / pueriles banae / r̄tro-
se / & seditiose disceptationes in Philosophia / sed magis
in Theologia ei displicuerunt / Ideo / vt p̄imum clā / de-
inde palam / gloriosis aliquot philosophie / ac theologie
cōcertatorib⁹ / coeperit esse grauis et odiosus. Nō tamē
inuidie cessit / sed quanto magis hominum conspiratio-
ne p̄mehatur / tanto magis diuina gratia erigebatur.
Ea em̄ est dei in suis actionib⁹ incōp̄hensibilis admi-
nistratio / vt que homines degrauiant / ipse p̄o sua inest-
mabili virtute subleuet. et contra / quae homines attola-
lūt ipse deprimat. Ibi / postq̄ annis aliquot in studio phē-
losophico rectius tractando / nihil aliud p̄moueret / q̄
vt id coeperit esse in minori p̄cio / quod quosdam in eū
tunc exasperauit / grauiori opera tētauit / sacram philo-
sophiam / vt in qua de salute anime ageretur / p̄o dei be-
nignitate instaurare / atq; ad iudicium et fontē reuoca-
re. Quod ei p̄ter spem / tā feliciter cessit / licet nō defue-
rit / qui manib⁹ / pedib⁹ / in q̄b⁹ et ego fui / vt nō p̄im⁹ / ita
nec vltimus / repugnarent) vt non solum Theologiam /
quod tunc spectauit / p̄o sua. v̄zili restituerit / sed etiam
plane ostenderit / philosophiae / quamlibet sanctae / p̄ae-
sertim / vt nūc bulgo in scholis tractaretur / cū sanctis glē-
teris nihil conuenire. Unde / cum in Theologica disputa-

tione/ quozsidā aucozitate subinde eleuaret/ quod/ aut
 meri essent sophistae/ aut ita humanam philosophiā cū
 diuina miscuissent/ vt magis obessent q̄ p̄odissent/ tan
 dē perfecit/ vt primū vn⁹ et alter/ deinde plures a scho
 lasticis doctoꝝibus ad ecclesiasticos/ et ab illis ad biblia
 cos libꝝos/ quasi per grad⁹/ deficerent. ita tamen/ vt p̄i
 mū ecclesiasticos omnes in omnibus legerēt ac sequerē
 tur/ Quod cum saepe admonuisset/ non esse faciendum.
 vix tandē obtinuit vt omniū hominum dicta/ ad sacram
 scripturam exigerent. cui/ vt quisq; ex sanctis patrib⁹.
 p̄opius videretur accedere/ itā in maiori habendū p̄e
 cio. Quod consilium eius/ cum principes aliquot in
 Philosophia et Theologia viri sequerētur. Erasmi elo
 quentia/ quasi tuba animati/ ego omnium nouissime
 (tam obstinatus fui in inueterato studio) dei misericor
 dia apprehendi. Tante molis erat/ veteratos ponere
 mozes. Nam/ cū adolescentia et iuuetute/ vt que nondū
 fuit humanis cōmentis/ tā corrupta/ minus ei fuit nego
 cij. facile em̄ illa/ quo ducta fuit/ sequebatur/ tanta sa
 ne copia/ tāto successu/ vt admodū paucos/ tam claro. q̄
 obscuro loco natos/ in hoc toto literario gymnasio sit in
 uenire/ qui nō pluris faciāt diuinas q̄ humanas quascū
 q; literas/ qui nō magis se oblectent bibliacis/ q̄ quozū
 cunq; hominū libꝝis. Quod nemo mihi facile persuade
 ret/ nisi ipse/ nō sine magno gaudio id viderē. Non quod
 bonas alioꝝū artes/ quibus ad grauiora studia peruenit
 negligāt/ sed eas modice et cū iudicio tractent. Quod q̄
 ipsi per se facere nō potuerūt/ prudētissimus iuxta & libe
 ralissim⁹ Princeps Electoꝝ Frederic⁹. ꝛc. Heceenas nū
 (cuius exēplo/ iā multa a peruersa institutiōe vindicāt.
 Gymnasia) eis prudētissimos duces. In studio triū lin
 guarū/ Hebraeae/ Grece/ et Latine/ Philippū Melanch.
 Mattheū Hadrianū/ et alios in alijs/ peritissimū quēq;
 in sua facultate (quos/ quid attinet hic oēs numerare.)

cū magno delectu p̄fecit. Hos qui sequunt̄ in aetate nūc in
literis vere literatis profectū vno anno faciunt / quā ar
tea in quinq; Recti itaq; studij / cū alii alijs sint auctores
(inter quos Erasmus est omnium citra cōtrouersiam pri
mus) mihi alijsq; in numeris / post deū Opt. Max. Mar.
Lutherus / licet sex fere annis (vt ingenue verū dicā: vel
propter meā hebetudinē / vel malignitatē / vel (quod quē
dē magis credo) quod cōsuetas artes desinere nō potui)
id frustra conatus sit / persuasit: vt philosophis magis q̄
Theologis repositis / sanctorū patrū scripta cū iudicio
legerem / nec in omnibus temere imitarer / sed omnium ho
minū dicta / ad diuinū eloquiū / quod solū est castū / p̄ba
tum / examinātū / ac omnis erroris expers / exigerē. Cu
tus rei / cū iā aliquā diu fecissem periculū / Christianissi
mā inueni doctrinā Lutherā / quā assenerat. Nam sī
quando disputat / hoc facit / meo iudicio / vt cōmuni iure
ita eo cōsilio / vt ostēdat (sine Christiane religiōis tactu
ra) cōtra multorū opinionē / q̄ ea / quae in sacris literis /
aut non sunt expressa / aut nō consentanea omnia nutent
huc atq; illuc raptantur / et diuinū verbū tantū sit immu
tabile et aeternū. Proinde mearum esse partium iudica
ui (scilicet / quoniam tot annis plane a Luthero / propter
ante dictas causas / dissensi) partim edito quocunq; mo
numēto testari / me tam dei gratia / ac sacrarum literarū
tractatione / adductū perinde / atque scripsi ex animo sē
tire: ac tantisper ita sensur / quoad / me errare / aut alijs
sana Christi doctrina / cui libenter cedam / nō cōmentis
quorūcunq; hominum / quicquid / aut ipse meum errorem
ex probata scriptura deprehendero / Partim candidum
lectorē admonere. vt etiā atq; etiā videat / quibus fidē
de diuinis oraculis p̄nunciātibus habeat / nequaquā illis
fidat / qui nō erubescunt dānare / quod / aut nō possunt vi
cio ingenij / aut nolunt malignitate naturae / intelligere
Discatq; meo periculo / tēp⁹ meli⁹ collocare / q̄ in sophis

45
Sicis deliramētis infumere/ & quae in illa cōgesta sunt
fidē astringere. Quod in cōfesso est Christi testimonio/ sa-
pientiā mundi/ stultitiā esse apud deum/ Et pphete/ Elo-
quia dei/ eloquia casta Dporet certe/ qui spiritalia vult
iudicare/ spiritalē esse/ et vita et moribus Theologum.
ad inferos deductū et reductum/ spiritu sancto regene-
ratum. Nec ideo cuiquā in diuina scriptura credere quis
magno titulo Theologiae/ iuris/ medicinae/ superbiat/
aut sanctorum patrum et Conciliozum dicta et statuta
sine iudicio contra Christi doctrinā proferat. Est enim
scriptum. Abscondisti a sapientibus/ et reuelasti ea paru-
ulis. Quibus spiritus sanctus sacraꝝ literaꝝ mysteria
reuelat. ij soli de illis recte iudicant. Quamobrem/ cui
adhuc est integrum/ eā Academiā petat/ vbi studia recte
tractantur/ vbi diuina preferuntur humanis/ quecumq;
tandē sit illa/ siue Vuittembergensis/ siue alia. Ita fac
mi lector/ et vale.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.